

EGY OSZTÁLYUNK ELINDULÁSA

Iskolánkban az 1964/65. tanévben új típusú osztály indult; gép- és gyorsíró, idegen nyelvi szakközépiskola. Ebben az osztályban a tanulók nagy óraszámban tanulnak német vagy francia nyelvet, valamint gép- és gyorsírást. Jellemző még az is, hogy a tanulók csak a III., IV. évben mennek ki vállalatokhoz szakmai gyakorlatra, tehát az első két évben a gyakorlati oktatás is az iskolában folyik. Az osztály tanulóinak távlatoként elmondhatjuk, azt, hogy a szakközépiskola elvégzése után továbbtanulhatnak bármely főiskolán, de elsősorban a Felsőfokú Külkereskedelmi Szakiskolában; vagy elhelyezkedhetnek mint egy idegen nyelvet tudó, kulturált, jó gép- és gyorsírók, titkárnők.

Az új iskolatípus iránt komoly érdeklődés mutatkozott a leánytanulók körében; mi is nagy figyelemmel kísértük az osztályt születése első pillanatától.

A *felvételi munka* során az iskolabizottság a pályaválasztás megalapozottságát vette elsősorban figyelembe. Ezért a tanulóknak kiosztott kérdőíven szerepelt ilyen kérdés is; „Miért szeretne ebben az iskolában és a választott osztályban továbbtanulni? Mi döntötte el pályaválasztását? Melyek a jövőre vonatkozó tervei?” A válaszok persze igen sokfélék voltak. Néhány érdekesebbet idézünk: „Szeretem a nyelveket tanulni. Érdekel a kereskedelem. Szeretném más országok népének életét, alkotásait, művészetét megismerni a nyelvtudáson keresztül. . . Felsőfokú Külkereskedelmi Szakiskolában szeretnék továbbtanulni, hogy nagyobb tudást szerezhsek. Idegen nyelvű levelező szeretnék lenni.” „A sok iskola közül azért választottam ezt, mert szerintem itt szakképesítést kapok. Nagyon szeretem a nyelveket, és minél többet szeretnék tudni. A szakközépiskola négy év után kenyeret ad a kezembe.”

A nagy érdeklődés és az osztály szakiránya miatt a felvételi bizottság az általános iskolai kiváló nyelvi eredményt állapította meg a felvétel fő feltételének.

Jellemző, hogy a pályázó tanulók közül igen sokan tanultak már a IV. osztálytól kezdve más nyelvet, főként németet, de akadt olyan is, aki angollal foglalkozik. Ilyen módon *értékes tanulóanyag* került felvételre. A 38 tanuló közül a VIII. osztályban év végén 21 (55%) kitűnő eredményt ért el, az osztály átlageredménye 4,6 volt.

Ha megnézzük azt, hogy a tanulók honnan kerültek ebbe az osztályba, akkor a legváltozatosabb képet kapjuk, mert Budapestnek majd minden kerületéből, valamint Pest környékéről is vannak tanulóink. Az iskola kerületéből (VII.) a tanulók 18%-a (7 fő) jár az osztályba, a környező kerületekből 29% (11 fő), míg az osztály nagyobbik fele távolról jár be, távoli kerületekből 40% (15 fő) és vidékről 13% (5 fő).

A felvételi munka lezárása után az igazgató még egy felvételi beszélgetésre hívta össze a felvett tanulókat szüleikkel együtt. (Ez évek óta hagyomány már

iskolánkban.) Ezen ismertette a tanulókkal iskolánkat, képzési *célkitűzéseinket*, követelményeinket a munka és a közösségi élet területén. A tanulók itt találkoztak a KISZ képviselőivel, akikkel elbeszélgethettek a KISZ élet távlatairól. Minden tanuló már ekkor kézbe kapta az iskola nyomtatott házirendjét és magatartási szabályzatát.

Mint leendő *osztályfőnök* ekkor kezdtem meg működésemet. Az osztályfőnöki megbízatás reám nézve igen megtisztelő volt, mert ez az első osztályfőnökségem. Éreztem, mekkora felelősséget ró rám, hogy a meglevő jó tanulmányból az átlagosnál jobb eredményt hozzunk ki.

Ezen a megbeszélésen találkoztam először osztályom tagjaival és a szülőkkel. Az első személyes találkozást követte az általános iskolától kapott jelentkezési lapok és *véleményezések* tanulmányozása. Ezek a vélemények a tanulók személyének ismerete nélkül számomra csak azt mondták, hogy a 38 tanuló mind kiváló képességű, komoly gondolkodású, értelmes, szorgalmas, kifogástalan magatartású, jó közösségi ember.

Nehéz volt elhinni, hogy egy osztály olyan szerencsés összetételű, hogy nemcsak kiváló tanulmányi eredményűek, hanem minden más tekintetben is a legjobb tulajdonságokkal rendelkeznek. (Ma már úgy találok, hogy az általános iskolából jövő jellemzések néhol túlságosan jók, mind a tanulmányi eredményt, mind a kiváló nyelvérzéket, mind a közösségi munkát illetően. Kirívó ellentét azonban a valóság és a jellemzés között mégsem mutatkozott.) Nem csoda hát, hogy alig vártam a következő találkozást osztályom tanulóival. Erre a beiratkozáskor került sor. Itt már jobban szemügyre tudtam őket venni, elbeszélgettem velük, és megállapodtunk abban, hogy ismerkedés céljából *közös kirándulást* teszünk Szigetszentmártonba, iskolánk épülő táborába. A kirándulás időpontját úgy választottuk ki, hogy az iskola többi osztályai épp abban az időben táborozzanak ott, így az új tanulók fogadása is megtörténhetett az idősebbek részéről. Kis küldöttség várt bennünket az állomáson.

Tisztában voltam vele, hogy a gyerekek egy része nyaral, mégis meglepett az a tény, hogy a 38 tanuló közül erre a kirándulásra mindössze tizenheten jöttek el. A vártnál kisebb létszám akkor elég kellemetlenül érintett, hiszen a kirándulással az volt a célom, hogy megismerjem őket, ők engem és egymást, kialakuljanak ismeretségek, ne legyen olyan új és szokatlan a szeptemberi találkozás.

Az osztály KISZ vezetőségének kiválasztása szempontjából sem volt közömbös, hogy előre szétnézzek a tanulók között, kik lennének azok, akik vezetésre, szervezésre alkalmasak volnának. Persze a kapott kép így nem volt teljes, mert az osztály fele nem volt jelen. Akkor nem akartam következtetést leszűrni, gondolván, hogy a hiányzóknak alapos indokaik vannak a távolmaradásra. A későbbiekben azonban kiderült, hogy az osztály aktívabb része volt az, amelyik minden akadályt félretéve megjelent ezen az első kiránduláson. A KISZ vezetőség tagjai is nagyobb részt ezekből a tanulókból adódnak. A tanulók ezen a kiránduláson példamutatóan, rendesen viselkedtek, szép közös élményben volt részük, megismerkedhettek iskolánk nyári életével és munkájának, szórakozásának lehetőségeivel.

A kiránduláson részt vett tanulók számára már könnyebb volt a szeptemberi találkozás. Magamnak is nagy könnyebbséget jelentett, hogy nem csupán ismeretlen arccal találtam szembe magam.

Az első tanítási napon az osztály távlatainak bemutatása, a program kidolgozásának megindítása és a szokásos adminisztrációs ügyek intézése mellett

kérdőíves felmérést hajtottunk végre. Ennek feldolgozásával számos érdekes új adatot tudtam meg növendékeimről.

A tanulók *szociális helyzetére* jellemző a szülők foglalkozása. Ennek megoszlása a következő;

	fizikai dolg.	adminisztratív dolg.	értelmiségi	nyugdíjas, ill. htb.	megh.
Apa	20	6	8	3	1
Anya	16	6	2	13	1

A tanulók családi nevelésének szellemére jellemző, hogy a tanulók 44⁰/₀-ának szülei közül legalább egyik párttag. Valamennyi tanuló az általános iskolában úttörő volt.

Az elmúlt nyár folyamán 4 tanuló (10⁰/₀) volt *külföldön*, 11 tanuló (29⁰/₀) vett részt nyári táborozásban. *Nyarálni* volt 68⁰/₀: nagy részük szüleivel, rokonoknál, legtöbben üdülőhelyen: 13 fő (34⁰/₀).

A tanulók nagyobbik fele (55⁰/₀) a nyáron *dolgozott* is, átlagosan 1 hónapig, többnyire napi 6 órás munkaidővel, Munkájuk kb. egyenlő megoszlásban fizikai, illetve adminisztratív jellegű volt. Túlnyomó többségüknél a nyári munka célja a kereset volt. csupán 20⁰/₀-uknál volt kapcsolatban a választott pályával.

Általában jellemző az emberekre, érdeklődésükre, kulturális fejlettségükre, hogy mivel töltik *szabad idejüket*. Ezért erről az oldalról is igyekeztünk megismerni növendékeinket ezzel a kérdéssel: „Mi volt a nyár folyamán a 3 legkedvesebb szórakozása?” A kapott „szavazatok” közül legnagyobb számban (82⁰/₀) a strandolás szerepelt, ezt követte (74⁰/₀-ban) az olvasás. Nagyobb számban jelölik meg még a tánczene hallgatást (24⁰/₀), a TV nézést (21⁰/₀), a mozit és a kerékpározást (18⁰/₀). A lányok 14 éves korára jellemző, hogy senki sem említi szórakozásai között a táncot. Magasabb kulturális igényt mutat, hogy 3 tanuló (8⁰/₀) a komoly zene hallgatását is besorolja már legkedvesebb szórakozásai közé.

A tanítás megkezdése után a legtöbb folyamatos megismerési lehetőséget a *tanítási órák* alatt végzett közös munka biztosította. Igyekeztem összegyűjteni *kartársaim* tapasztalatait is, véleményt kérve tőlük a tanulókról.

Az újtípusú osztály tanulmányi fejlődését is nagy érdeklődéssel kísértük mindnyájan, nemcsak az osztály különleges jellege, hanem az általános iskolában elért jó eredmények miatt is. Vajon képesek lesznek-e a tanulók arra, hogy eddigi eredményeiket megtartsák; valamint hogyan fognak viselkedni, hisz valamennyiök magatartása példás volt az általános iskola utolsó osztályában. A tanulókat sok új hatás érte: új környezet, egyesek részéről hosszú és fáradtságos utazás, új tanárok és módszerek, új osztálytársak és tantárgyak. Az eddigi kép igen biztató. A tanulók többsége az első perctől kezdve igen komolyan vette a tanulást, annak tudatában, hogy a középiskola már magasabb követelményeket állít eléjük. Az a vágyuk, hogy általános iskolai eredményeiket a felmerülő nehézségek ellenére is megtarthassák. A szaktanárok egyöntetű véleménye az, hogy az osztály igen *érdeklődő, aktív és lelkiismeretes*. A feladatokat mindig elkészítik és pl. a biológia tárgy tanára elismerően úgy nyilatkozott, hogy még nem fordult elő az, hogy valaki is otthon felejtette vagy ne szerezte volna be az órához szükséges növényt. A történelem tanára szerint is érdeklődők, szívesen

hallgatják, sőt igénylik az anyaghoz fűzött és tartozó elbeszéléseket. Azonban az általános iskolából hozott ismereteik igen hiányosak; pl. nincsenek tisztában azzal, hogy a társadalmi forma miben különbözik az államformától. Magam is meggyőződtem arról, mennyire érdeklí őket minden. A gyorsírásoktatás keretében olyan helyénvaló, okos kérdéseket tesznek fel, hogy ezt még az érettségizettek tanításakor sem tapasztaltam. Érdeklí őket pl. a gyorsírás története is, ami pedig nem tartozik az anyaghoz. Szívesen fogadják az anyag könnyebb feldolgozásához adott tanácsokat, keresik maguk is a jó megoldásokat, sőt olyan kislány is akad, aki gépírni vagy gyorsírni tanítja édesanyját vagy testvérét. Ez a nagy lelkesedés az idegen nyelvek tanulása terén is tapasztalható. Bár a francia nyelv tanára elmondja, hogy egyeseknek a nyelv tanulása nagy nehézségeket okoz, ezeket szorgalommal igyekeznek pótolni.

Az osztály egyharmada máris szép eredményt ért el a tanulásban, és aggasztó eset nincs is a tanulók között, tehát a kiválasztás helyes volt.

A tanulók *magatartása* terén sem merültek fel „fegyelmi” jellegű kifogások.

A *közösségi munka* kialakítása az első időben elég nehezen ment. Bár minden funkcióra bőven akadt vállalkozó — az osztály dekorálása, a faliújság elkészítése sokáig húzódott. A tanulók tele voltak ötletekkel, a jó és életrevaló javaslatok közös megvalósítása azonban mindinkább késett. Az *ideiglenes KISZ vezetőség* kialakításakor figyelembe vettük, hogy az általános iskolában milyen úttörő munkát végzett a tanuló, és azt is, hogy a felvételi kérdőíven szereplő kérdésre — „Ha iskolánkba felvennék, a KISZ munka mely területére szeretne bekapcsolódni? (Iskolaújság, kultúrmunka, zene, sport, társadalmi munkák, szervezése stb.)” — a tanuló áprilisban milyen választ adott. (Pl. „Szívesen segítenék a kultúrmunkák elvégzésében. Szerettem a társadalmi munkát is, iskolánkban is aktívan részt vettem ezekben. A *szervezés* területén sem esnék kétségbe. Már sokat szerveztem.” „Kultúrmunka, szervezés, ebben van már gyakorlatom”. Így hangzottak a válaszok.)

Az első közös és összekötő, alakító élmény az az *ünnepi osztályfőnöki óra* volt, amit a tanulókról rendeztek meg a Békenap alkalmából. Ennek az órának az előkészítését egy tanuló vállalta, és ő állította össze a bevezető és összekötő szöveget, a műsorszámokat, kiválasztotta, illetve beszervezte a szereplőket.

Ez az ünnepi osztályfőnöki óra élmény volt mindnyájunk számára, ennek tiszteletére az osztály dekorálása is megindult, ünnepi díszbe öltöztek a lányok, és komoly figyelmekkel hallgatták meg egymást. Emelte az ünnepi hangulatot az is, hogy a nevelési igazgatóhelyettes és az osztályfőnökhelyettes is részt vett az ünnepélyen. Tetszett az, hogy egymást látják szerepelni, szavalni, énekelni, hogy mi tanárok ilyen komoly feladatot merünk rájuk bízni, és ennek ők eleget tudnak tenni. A későbbiekben elítélték azokat, akik az ünnepély sikeréért semmit sem tettek, vagy vállalt feladatukat nem teljesítették. Az ünnepi óra eredménye nagyban alakította tanuló társaikról alkotott eddigi véleményüket.

Nem sokkal ezután egy másik közös feladat mozgósította az osztály egészét. Ez az iskola részéről november 7-e tiszteletére hirdetett *dekorációs verseny* volt. A dekorációnak ki kellett fejeznie az osztály szakjellegét, a verseny feltétele szerint. Az osztály apraja-nagyja dolgozott a dekoráláson, még virágöntöző felelőst is választottak. Kissé elkésérettették őket a „nagyobbak” lekiicsinylő megjegyzései, azonban a munka annál lázasabban folyt és az eredmény nem maradt el, mert az osztály a versenyben a III. helyezést kapta a 16 osztály közül egy III. és IV. osztály mögött. Ez is igen szép eredmény — ismételtették

büszkén — hisz mi még „kicsik” vagyunk. A dicsérő oklevél már másnap bekeretezve a falra került.

Ezután megint egy kis visszaesés következett, a Kommunista Párt megalakulásának évfordulójára rendezett ünnepi osztályfőnöki óra azonban ismét megmozgatta az alakuló közösséget. Ezt az osztályfőnöki órát az egyik kislány édesapja tartotta, aki már megalakulása óta tagja a Kommunista Pártnak, ismerte Fürst Sándort, iskolánk volt tanítványát, KISZ szervezetünk névadóját. Az előadó beszélt az osztálynak a régi munkásfiatalok nehéz, küzdelmes és izgalmas életéről, az akkori nagy nélkülözésekről. Az előadás végén a tanulók kérdéseket tettek fel, ügyes és helyénvaló kérdéseket, majd az osztály nevében virágot nyújtottak át osztálytársuk édesapjának.

Ezek az események előzték meg az osztály *KISZ taggyűlését*, amelyen megválasztották a 7 tagú vezetőséget, majd döntöttek 6 társuk tagfelvételi kérelme felett. Ez a taggyűlés már igen biztató képet nyújtott. A tanulók ezen bebizonyították, hogy bár csak 3 hónapja vannak együtt, máris igen jól ismerik egymás jó és kevésbé jó tulajdonságait. Figyelik egymás tanulmányi és közösségi munkáját. Készek egymásnak segíteni, bíznak egymásban, sőt igen helyes önkritikát gyakorolva szeretnék a közösség segítségével rossz tulajdonságaikat, hibáikat levetkezni: kérik és igénylik egymás segítségét.

A közösségi nevelés egyik fontos feltétele, hogy nevelőmunkánkat a tanulókkal együtt, velük összefogva, törekvéseikre támaszkodva végezzük. Ehhez is nélkülözhetetlen a tanulók alapos megismerése, véleményük, beállítottságuk állandó figyelemmel kísérése.

Ezért az eddigi módszereken túlmenően ismételtén alkalmaztuk növekedéseink még elmélyültebb megismerésére a szokásos „*felméréseket*”; a tanulók magukról adott nyilatkozatainak, írásbeli vélemény nyilvánításainak feldolgozását.

A 14—15 éves lányok a naplóírás és a leányregény „korszakában” élve szívesen adnak számot — megfelelően tapintatos és bizalmas feltételek között — lelki problémáikról, önmagukról és környezetükről alkotott véleményükről. Ezt figyelembe véve fordultunk tanulóinkhoz — más-más alkalommal — az alábbi kérdésekkel; a) „Hogyan szoktam meg az új iskolát?”, b) „Mivel töltöm szabad időmet?”, c) „Önmagamról alkotott véleményem szerint mi a legjobb és mi a legrosszabb tulajdonságom?” d) „Miért tartom fontosnak, hogy KISZ-tag lehessen és mit várok osztályunk és az iskola KISZ szervezetétől?” A kérdéseket külön alkalmakkor tettük fel osztályfőnöki óra előkészítéseként vagy adódó „üres” időket (pl. helyettesítési óra) felhasználva. A válaszra 30—45 perc időt adtunk.

Hangsúlyoztuk az őszinteség fontosságát. Ráműtattunk, hogy nem az egyének, hanem az osztály megismerése a célunk, ezért név nélkül kérjük nézeteik kifejtését.

A dolgozatok eredménye igazolta feltevésünk helyességét, a módszer alkalmazhatóságát. A tanulók zöme együttműködésre kész, más része már kamaszosan kritikus, szinte valamennyien *szívesen nyilvánítanak véleményt*, felhasználják a megnyilatkozási alkalmat. (Arra figyelmeztet ez bennünket, hogy mennyire fontos volna a mindennapi iskolai munkában is több alkalmat találnunk a tanulók őszinte megnyilatkozásai, problémáik feltárása számára!) Ez-

által a kapott válaszok nemcsak számunkra segítették elő az osztály jobb ismerését, hanem általában is érdekes adalékokat szolgáltatottak a mai 14—15 éves diáklányok lélektanához.

Az első kérdésre („Hogyan szoktam meg az új iskolát?”) adott válaszok rámutatnak az új iskola közösségébe való beilleszkedés nehézségeire. Hiába igyekeztünk ezt már az iskolába való felvétel folyamata során, majd az előzetes ismerkedés biztosításával csökkenteni, az első napok *idegensége* nyomasztó lelki megterhelést okozott. Hiszen nem könnyű az ismeretlen társak, az új viszonylatok között megfelelő „helyre” jutni, az új követelményekhez alkalmazkodni, a várt *megbecsülést kiérdemelni*. Örvendetes, hogy ez a beilleszkedés kb. 2 hónap múltán általában sikerült. A dolgozatok értékes és sokoldalú támpontokat adnak közösségi nevelőmunkánk továbbfejlesztéséhez.

Az első — számunkra kedvező — megállapítás, amit tehetünk, a tanulók általános *bizalma* iskolánk iránt. Ez mutatkozik meg még a panaszkodás öszintességében, a bírálat bátorságában is. Részletesen beszámolnak az új környezet megszokásának, a követelményekhez való alkalmazkodásnak, az új életrend kialakításának *nehézségeiről*. Nemcsak új társakhoz, tanárokhoz, környezetnek kell igazodni, hanem sokak számára új gond a távrolról való bejárás, az utazás is. A középiskola ugrásszerűen *magasabb tanulmányi követelményeket* támaszt. Ezt juttatják kifejezésre a következő megállapítások; „Másképp kell tanulni is . . .”, „Tanulni is erősen kell . . .”, „Az ember kétszer annyit tanul és feleannyi az eredmény . . .”, „Eddig könnyűszerrel kitudó voltam, most semmi sem sikerül jól.”

A magasabb követelményszínvonal próbatétele váltja ki fokozottan az izgulást feleléskor és a dolgozatírással kapcsolatban. A tanulók többnyire elfogadják, magukévá teszik a magasabb követelményeket, bár teljesítésük nehezükre esik. Ezt mutatják az ilyen megnyilatkozások; „Igaz, hogy sokat kell tanulni és nehezen lehet megkapni a jó osztályzatokat, de azért van az iskola, hogy tanuljunk.”, „Tetszik, hogy megkövetelik a pontosságot.” Sőt az új követelmények „visszamenően” váltják ki bírálatukat: „Régi osztályfőnököm nagyon felelőtlen volt, és bár jó osztály voltunk, nem vittük semmire. Ezt itt nem tapasztaltam és nem is szeretném.” A tanulók véleménye több pedagógiai tennivalóra hívja fel a figyelmünket. 1. Szorgalmaznunk kell az általános iskola záró és a középiskola kezdő követelményszintjének közelítését. 2. Tudatosítani kell a tanároknak és a tanulóknak, mindjárt eleinte, a *helyes követelményt*, elkerülve a különböző tanároknál a követelmények szintjében és jellegében mutatkozó nagyobb eltéréseket. 3. Segítséget kell nyújtanunk a tanulóknak az igényesebb *tanulási módszerek* elsajátításában. Ez elsősorban a szaktanárok és a felsőbb évfolyamos KISZ „segítők” feladata. 4. Elő kell mozdítani az osztályfőnök és a szülők összefogásával a tanulók új *napirendjének*, életrendjének kialakítását.

A beszámoló nevelési szempontból különösen értékes általános vonása a *közösség igénye*. Nevelőmunkánk közösségi szellemét „nyugtázzák” a következő észrevételek: „Nagyon tetszik nekem, hogy a tanárnők (tanárok) nincsenek messze a diákoktól.” „Nagyon jó ötlet volt a nyári kirándulás Mártonba. Szerintem ezt minden I. osztállyal meg kéne csinálni . . .” „Örülök, hogy a tanuláson kívül még KISZ munkát is csinálhatok. Örülök és nagyon tetszik, hogy az iskolában fejlett KISZ élet van.”

Az iskolai közösségbe való bekapcsolódásukra jellemző, hogy ők a *legkisebbek*. A kapcsolat egyelőre a felsősök segítségével nyilvánul meg. „Jó, hogy az

idősebbek segítenek nekünk, így minden sokkal könnyebb.” Ugyanakkor fájdalomt okoz, hogy a felsősök részéről vélten vagy valóban lenézést éreznek. „Nekem nagyon tetszett az iskola jó közösségi szelleme. Amit a felvételi beszélgetésünk előtt az akkori III-osok meséltek az iskoláról, és amit olyan kíváncsian vártam, beigazolódott. Csak az esik rosszul, hogy a nagyobbak szerint néha mi »csak kis elsősök« vagyunk. Így volt ez pl., amikor az osztálydíszítési verseny volt.” Másrészt ők is elítélik a nagyobbaknál például a festett haját és a cigarettázást.

Leginkább az *osztályközösség létrehozása* foglalkoztatja őket. Az osztályközösség iránti igény és az előlotti büszkeség fejeződik ki a következőkben; „Még jobb volna többet együtt lenni.”, „Osztályunk nagyon jó összetételű.”, „Még nemigen veszekedtünk, mindenki ott segít a másoknak, ahol tud.”, „Az első közös tevékenységünk (az ünnepi osztályfőnöki óra és az osztálydekorációs verseny) jó eredménye mutatja, hogy mi már egy jó kollektívává kovácsolódtunk össze.” A közösség iránti felelősség érzése jut szóhoz már a bírálatban: „A munkában azért vannak olyanok is, akik passzívok. Könyörögni kell nekik, míg végre megcsinálnak valamit.” „Szerintem egész jó osztályközösség alakult ki. Vannak ugyan kisebb viták, de ezek arra vallanak, hogy sokaknak van egyéni elgondolásuk, és be is tudják bizonyítani érvekkel, hogy az miért jó.” A beilleszkedés nehézségeinek megoldását, az új közösség kialakulását jelzi végül ez a jellemző megnyilatkozás; „Ha beteg voltam, hiányzott az iskola. Kezdtett tetszeni itt minden. Ma már az iskola tagjának érzem magam. Sőt barátaim is vannak . . .”

A tanulók két jellegzetes típusának jellemzésére bemutatunk két összefüggő választ. Az első a „jó kislány”, a másik a nyiladozó „kamaszlány” hangja.

„Az első nagy öröm volt számomra, mikor megkaptam az értesítést, hogy felvettek a technikumba. Az első nap az iskolában még igen nehezen múlt el. Nem ismertem senkit, és engem sem ismert senki. Ültem a többiek között, figyeltem a tanárt. Az első hét után megfordult minden. Vidáman nevetgélünk együtt, játszottunk, beszélgettünk, segítettünk egymásnak a már akkor felmerült problémákban. Most pedig, több mint két hónap után, egészen otthonosan mozgok az iskolában. Megtaláltam új barátnőmet is, akivel úgy érzem, szívesen töltöm szabadidőmet. Szeretem tanáraitam (ezt minden hízelgés nélkül mondhatom), akik igazságosan ítélik meg a tanulókat az osztályzatok szempontjából. Én azt hiszem, jó lesz itt négy éven keresztül dolgozni, ilyen légkörben, ilyen osztállyal és ilyen iskolában. Már most is úgy érzem, mintha rég ide jártam volna.”

„Én hamar bele tudtam illeszkedni az iskolába, már abból a szempontból, hogy hamar megszoktam mindent. Nagyon tetszik itt minden. Főleg az, ha vége van az óráknak, nem vezetik le a tanárok az osztályt, hanem csak kimennek. Ez nekem nagyon tetszik, mert olyan nagyos dolog. Kellemes csalódást okozott az, hogy azt hittem, hogy az osztálynak nem lesz jó közössége, mert a jó tanulók általában igen beképzettek. Nagyon jó közösség alakult ki az osztályban. Nem tetszik az, hogy a nagyobbak lenéznek bennünket. Nagyon szeretett volna az osztály többsége vegyes osztályba járni. Ezt szeretettük volna. Nagyon tetszik a KISZ klub, mert ott nagyon jól érzem magam. Az osztály közösségével kapcsolatban nem tetszett az, hogy a múltkori KISZ gyűlésen minden olyan »szépségverseny«-szerűen hatott. Ez rosszul esett, mert azért, ha valaki nem világszépség, még lehet jó KISZ vezető, vagy más. Az osztályfőnöki órákon szeretnék másról is hallani. Pl. ami egy serdülő lányt érdekel. Lehet-e fiúval járni ilyen korban? Hogyan öltözködünk? Miért féltenek otthon annyira?”

A „*Mivel töltöm a szabad időmet?*” kérdésre adott válaszok tanulóink „*magánéletébe*” nyújtanak bepillantást. Mindenekelőtt azt állapíthatjuk meg, hogy az új iskolai munkába való beilleszkedés, a nagyobb követelmények terhei miatt ebben az első időszakban növendékeinknek alig maradt szabad idejük. Különösen fennáll ez a távrolról bejárók esetében. Hétközben legfeljebb egy kis sétára, olvasásra, TV nézésre marad idő. A hétvége 3 fél napja általában így oszlik meg: fél nap szórakozás, fél nap „otthoni segítség”, fél nap tanulás. Időnként moziba, színházba, kirándulni járnak. Fiúpajtásról még csak egy kislány tesz említést.

A szabad idő szempontjából is többen várakozással tekintenek az iskolára; „Sokat várok a KISZ klubból, és a 10 fordulós túrapontversenytől. Ezeket szeretnék többször részt venni.” A mai fiatalok legjobbjaira vet fényt a következő vallomás: „Legkedvesebb szórakozásom szabad időmben a rajvezetői munka. Tudniillik imádom a gyerekeket. S nem szeretek készületlenül menni a rajgyűlésekre. Mindig előre összeállítom, hogy mit fogok csinálni a gyerekekkel. Aztán a legnagyobb probléma, vajon milyen játékot tanítsak meg nekik, ami nem unalmas s nem iskolaszagú.” . . . „Nehogy kifelejtsem, senki se gondolja, hogy én rossz kislány vagyok, mert segíték ám a mamámnak is. Ezt el is várja tőlem.”

„Ha néha, estefelé vagy kora reggel van egy kis időm, azonnal olvasni kezdek. Nagyon szeretem a könyveket, különösen a regényeket. Az olvasás a legjobb szórakozásom. A könyveken kívül általában megnézem a TV műsorát is. Igen hasznos dolognak tartom, nagyon sokat lehet tanulni belőle. Vasárnaponként kirándulni szeretek, s néha egy-egy jó színdarabot vagy operát megnézni. Szeretek a barátnőimmel sétálni, szórakozni, táncolni.”

Tanulóink megismeréséhez és egyben e korosztály diáklányai lelki életének feltáráshoz a leggazdagabb és legérdekesebb anyagot erre a kérdésünkre kaptuk: „*Önmagamról alkotott véleményem szerint mi a legjobb és mi a legrosszabb tulajdonságom?*” Bennünket is meglepett, hogy milyen szívesen, *részletesen* írnak; mintha a kérdés zsilipet nyitott volna, megindítva az önvizsgálat folyamatát. Azt bizonyítja ez, hogy tanulóink *élénk érzelmi életet* élnek, lelki problémáik állandóan foglalkoztatják őket, és ha bizalommal vannak, a kérdésen túlmenően is *közlékenyek*.

A kérdés láthatóan „jó órában érte” növendékeinket, a kamaszkor, a nagylánnyáérés kezdetének időszakában, amikor átértékelődik viszonyuk a világhoz, amikor az új erőpróbák kérdésessé teszik az *önismeretet* is. Ezt a helyzetet jelzi az egyik dolgozat „bevezetése”: „Ilyesmiről még soha nem gondolkoztam. Azt hittem, ismerem magam, és most rájöttem, hogy egyáltalán nem.”

A feltett kérdéssel való szembenézést némileg befolyásolják *kislányos* vonások; pl. a szerénykedés („jó tulajdonságomat nem vagyok hivatott megállapítani”); az *elismerés* vágya, hogy névtelenül is jó véleményt alakítson ki magáról az új iskolában. Másrészt meglepő érettségre mutat az élet és a jellem *ellentmondásosságának, dialektikájának* spontán felismerése. Többen is rámutatnak a jó vagy rossz relativitására: „ami szerintem jó — más szemében talán rossz.” Valamely tulajdonság részint jó, másrészt rossz: pl. az önfejtés egyrészt az erős akarat, az önálló vélemény jele, másrészt konfliktusokra vezet. Jó tulajdonságnak tartják kulturális érdeklődésüket, hogy szeretnek olvasni, színházba, moziba járni. Viszont tudják, hogy ennek túlhajtása, pl. az olvasás túlzásba vivése már rossz dolog. Sokan úgy látják, hogy a rosszban van valami

jó is. Felismerik, hogy az ember tulajdonságai változók, *fejlődnek*, ebben fontos szerepe van az élethelyzetnek, a környezetnek is. Az egyik kislány ki is fejezi várakozását az iskola új közösségében kifejlődő új tulajdonságai iránt. Jellemző továbbá a felismert rossz tulajdonságoktól való megszabadulás, ezek *leküzdésének* őszinte vágya.

Uralkodó vonásuk az *érzékenység*, az érzelemgazdagság. Ennek pozitív oldala a *lelkedésre* való készség, az együttérzés, a jólelkűség, a vidámság. Egyik kislány ezt így fejezi ki; „Én azt tartom a legjobb tulajdonságomnak, hogy vannak érzéseim. Tudok lelkesedni, tudok kétségbe esni. Nagyon tudok sajnálni és szeretni valakit . . . , telve vagyok érzésekkel. Mindenkihez egy különös bizalomérzéssel fordulok. Ezért ha csalódom, teljesen össze vagyok törve, minden megzavarosodik.” Az *érzékenység* negatív oldala a hirtelenség, megfontolatlanság, *sértődékenység*, a könnyen sírva fakadó idegesség. Panaszolják, hogy „túlzottan átengedem magam a hangulataimnak”. „Nem tudom kellőképp türtőztetni magam”, „hamar megsértődöm, pl. ha barátnőm nem velem, hanem egy másik barátnőjével törődik”, „ha megzavarnak, rettentően méregbe jövök, szemtelenül válaszolok, csapkodok”, „ha valami nem tetszik, rögtön duzzogok . . .”

Ugyancsak a kamaszkorra jellemző *problémáik*: az akaraterő, az őszinteség, a magányosság, illetve szeretetvágy. Nem egy kislány érzi, mennyire kiesik a kerékvágásból, amikor pl. az olvasásba belemerülve nincs ereje abbahagyni. Ezért büszkéek, ha úgy érzik, *erős akaratúak*. (Ennek jele, mint pl. egyikük írja: „igaz, hogy néha én is elcsüggedek, de nem hagy nyugodni a dolog.”) Igyekeznek tudatosan fejleszteni akaraterejüket korai felkeléssel, rendszeres naplózással — és már ezt is pozitívumként könyvelik el.

A fokozott *érzékenység* miatt nehezen viselik el a társas élet összeütközéseit. Szeretetre, vidámságra vágnak, de a szeretetet nehezen osztják meg másokkal. Ebből adódik a *hiúság* (önmaga dicsértetése pl. „jó a hajam?”), az *irigység* („csak velem beszéljen”), a *pletykálás* („szeretek másokat megkritizálni, és ami a lányok szokása, pletykálkodni”).

Többen emiatt inkább a magányt választják, de a *visszahúzódást*, a nehezen barátkozást mindannyian legrosszabb tulajdonságként tartják nyilván. A jó kontaktus kialakítása felé mutat mint „legjobb tulajdonság”: „Szeretek jó hangulatot teremteni a környezetemben. Derűlátó vagyok, és ezzel a tulajdonságommal tudok segíteni másokon és sajátmagamon is.”

Összeütközik bennük az *engedelmes jó kislány* a saját útját kereső, kritikusává váló *nagylánnyal*. Ez fejeződik ki a szülőkhöz való viszonyukban is. Egyrészt szeretik szüleiket, igyekeznek kívánságaiknak elegettenni, segíteni a háztartásban. Másrészt megjelenik az összeütközés a szülőkkel, akik „túl szigorúak, nem veszik figyelembe, hogy elmúltam 14 éves”. Ez azután feleselésre, makacsságia vezet.

A „fiúprobléma” még alig jelenik meg. Jellegzetesen „savanyú a szőlő” szituációt mutat az a kislány, aki jó tulajdonságaként említi: „nem fiúzok (sokan elhanyagolják miatt a tanulást)”.

A tanulók önvallomásainak megismerése kettős útmutatást nyújt számunkra: egyrészt bemutatja, hogy tanulóink *milyen vonásokat* fedezhetnek fel magukba pillantva, vagyis milyen lelki problémák foglalkoztatják őket; másrészt képet ad arról, *milyen eszmények* élnek bennük, mit minősítenek jónak vagy rossznak, milyen emberré szeretnének válni, illetve mit tartanak elítélendőnek.

Vizsgáljuk meg, hogy milyen vonások jellemzik tanulóink szerint az *eszményi típust*, mit tartanak legjobbnak magukban. Ez az eszménykép még a szülők igénye; a komoly, jólelkű, „elronthatatlan” jó kislány. Az értékek között első helyen áll a *szorgalom*, a *kötelességtudás*, ezt fejezik ki mint legjobb tulajdonságot: „Szeretek tanulni”, „készületlenül sohasem jöttem iskolába”. (Ezt igazolja legrosszabbnak tartott tulajdonságként az „egyenetlen tanulási kedv”, „a nem kedvelt tantárgyak elhanyagolása s az „órákon való passzivitás” elítélése.) Már csak egy kisebbségnél terjed ki a szorgalom igénye a háztartásra is. „szívesen segíték a házimunkában”. A másik fő vonás a *jószívűség*, a *segítőkészség*. Örömmel veszik észre magukban: „barátságos és odaadó lettem.” Gyakran szereplő legjobb tulajdonság: „Szeretek másoknak segíteni . . .”. Harmadiknak említhetjük az *őszinteséget*, az *igazság szeretetét*. Ezt ilyen ismétlődő nyilatkozatok mutatják a „legjobb tulajdonságok” körében: „Nem tudok semmiért sem megsértődni, és mindenkire nagyon őszinte vagyok.” „Őszintén megmondom a véleményemet, és elvárom, hogy rólam is mondjanak kritikát.” „Szeretem az igazságot (jobb az egyenes igazság, ha fájó is, mint a „mese”). „Nem szoktam hazudni.” (Ennek ellenpólusa „legrosszabb tulajdonságként”: „szerettem ábrándozni, ami ahhoz vezetett, hogy nem mindig mondtam igazat.”) „Nem bírom elviselni, ha engem vagy más igazságtalanul bántanak” (bár belátja, hogy nem mindig lehet szót emelni).

Ez utóbbi vonásra lássuk részletesebben egy 16 éves kislány teljes dolgozatát:

„Legjobb tulajdonságom az igazságszeretet. Ezt belém nevelték már kis koromban, és már valósággal belém gyökeredzett. Nagyon szeretem az igazságot, és nem bírom elviselni, ha jobb osztályzatot kapok (otthon dicséretet), mint amit megérdemlek. A jobb osztályzat semmi örömet nem szerez, mert tudom, hogy nem érdemlem meg. A rólam mondott igazságos bírálatoknak örülök, mert így legalább figyelmeztetnek hibáimra, s lehetőséget adnak a hiba kijavítására. Utálom a kétszínűséget, mikor valaki a másik háta mögött kritizál. Ennek a tulajdonságomnak kialakításában nagy szerepe lehetett a könyvolvasásnak. Negyedikes korom óta szinte falom a könyveket, és mindig avval a szereplővel örültem, bánkódtam, akit igazságos tettei alapján megszerettem.”

A válaszok összefoglaló vizsgálatán túlmenően érdemes bemutatnunk néhányat egészében a legérdekesebb dolgozatokból, mert ezek hangulata, megformálása még teljesebb képet ad, olyan mintha naplóbejegyzést olvasnánk, amelyből szemléletesen kidomborodnak e korosztály tipikus jellemvonásai.

„Ha az ember sajátmagáról beszél vagy ír kissé, elfogult. De most megpróbálom ezt kiküszöbölni. Jó és rossz tulajdonságaimmal nem vagyok teljesen tisztában, pedig fontos, hogy mindenki ismerje önmagát. Jó és rossz tulajdonságaim egy részét ismerem, más részét szüleim, barátaim mondják meg, egy részükről pedig nincs tudomásom.

Kezdjük a rossz tulajdonságokkal: 1. Ha egy jó könyvet olvasok, se látok, se hallok. Nem figyelek anyám szavaira, sőt a leckét is hiányosan tanulom meg. De ez elég ritka eset. Főként szabadidőmben olvasok. 2. Anyám szerint nem tudok öltözködni, ezzel én nem értek egyet. Pl. anyu nagy híve a kesztyűviselésnek, azt mondja, hogy anélkül nem elegáns senki. De én kesztyűben (ez a nyárra vonatkozik) mindig egy múlt századbéli úrihölgynek képzelem magam, aki nem illik ebbe a korba. 3. Szintén anyu szerint szeles vagyok. Biztos van még több rossz tulajdonságom, de nem tudok róla. Jó tulajdonságaim: Szorgalmas vagyok, segíték édesanyámnak, nagyon szeretem az állatokat. Nagyszüleim és

anyu szerint komoly, jólelkű kislány vagyok. Szeretek tanulni, nem kell ezért kinevetni, de igaz. Nagyon szeretek falun lenni, s a főzésben segíteni nagymamának. Tisztelem az időseket.”

„Szerintem a legjobb tulajdonságom az, hogy jószívű vagyok. Ezt nem csak én mondom, hanem mások is. Még mikor kicsi voltam kb. 6—7 éves lehettem, rettenetes zsigori voltam. De szerencsére olyan barátnőim lettek, hogy könnyen lehet mondani, „vajból volt a szívük”. — Ők mindent megosztottak velem, de én még egy kis morzsát sem adtam nekik semmiből. Nagyon megszerettük egymást, de mikor ők felismerték bennem ezt a rossz tulajdonságot, összeveszték velem. Igen alaposan megsértődtem én is rájuk, és azután senkivel sem álltam szóba az osztályban. Csak a házukban volt barátnőm, sajnos ő 5 évvel idősebb volt, így érthető is az, hogy nemigen értettük meg egymást. Nehéz hónapok teltek így el, míg nagy sokára (testvéreim tanítására) beláttam, hogy nincs igazam. Kezdett nekem is felolvadni a kövévált szívem. Mindenkiel szemben barátságos és odaadó lettem. VIII. év végére én lettem az osztályban az a lány, aki mindenét minden becsületes társának oda vagy kölcsönadott. S ki az uzsonnáját és édesség-készletét is megfelelte bárkivel. Íme így alakult ki ez a tulajdonságom.

A másik tulajdonság, amely igen rossz, az a következő; beképzelt vagyok. Azt hiszem minden kb. ilyen idős lány nyugodt szívvel mondhatná ezt magáról. És még ezt a rossz tulajdonságot mégjobban tetézi az, hogy pl. elmondok egy esetet. Valaki megfésülködik. Jól feltupírozza a haját, tehát jó kis frizurát készít magának. Tudja, hogy jó a haja, de azért megkérdezi társától: — Mondd csak Piri, jó a hajam? Természetesen! Nagyon jól áll neked! — válaszol Piri. De a kis fodrász ezt mondja: — Jaj, dehogyis jó, csak te azt mondd rá! — Vagyis, én úgy gondolom, hogy azért kérdezik meg a lányok valamelyik másik lánytól a véleményét, és ha jót mond, akkor ő ellentmond, mind csak azért, hogy dicsérik őt. De ez nemcsak hajra vonatkozik, hanem mindenre.”

„Elméletben a legjobb, de gyakorlatban a legrosszabb tulajdonságom, hogy szeretem a kifogásolt személynek a szemébe mondani a kifogásaimat. Szeretek vitatkozni egyes kérdésekről, ha nem azonos a véleményünk. Veszekedni mondhatnám sosem szoktam, mert ha annyira merőben más az elképzelésünk, hogy veszekedni kellene, azt már előzőleg észreveszem, és már nemigen barátkozom vele. Általában mindenkiel jóba vagyok, de igazán jóba csak nagyon kevéssel. Egyik jó tulajdonságom, hogy szeretek tanulni. Szeretek olyan tantárgyat tanulni, amely nehéz és amelyen sokat kell gondolkodni. Egyik jó tulajdonságom, hogy nemigen tudnak elkészeríteni, kivéve, ha igazságtalanság történik. Nagyon vidám vagyok, s egyik rossz tulajdonságom, hogy kerülöm az olyan embereket, akik a tőrmásfazékba néznek. Utálom a spicliket és a strébereket. Nem vagyok felvágós, de azt sem szeretem, ha a másik felvág. Kitartást, azt sajnos még eddig nem sikerült felfedezni magamban, de most már kezdek parancsolni magamnak. Szeretek valamilyen cél érdekében működni, és dühös vagyok, ha elveszik a kedvem. Ezenkívül sok tulajdonságom van még, de ezek már nem olyan jellemzők.”

Tárgyalt kérdésünk inkább „befelé tekintésre”, az egyéni lelki problémák feltárására vezetett. Az így kapott jellemrajzot kiegészíti a *társadalomhoz való viszony* vizsgálata. Ennek érdekében tettük fel következő kérdésünket; „*Miért tartom fontosnak, hogy KISZ tag lehessen és mit várok osztályunk és az iskola KISZ szervezetétől?*”

Előre kell bocsátanunk, hogy tisztában vagyunk a kérdés „szuggesztív” jellegével. Bár a kérdés feladásakor hangsúlyoztuk, hogy természetesen, aki nem

kíván KISZ tag lenni, arról írjon, hogy miért *nem* tartja fontosnak KISZ taggá válását, továbbá a válasz névtelensége lehetővé tette volna az „ellenzéki” állásfoglalást — az osztály összetételét és közvéleményét ismerve tudtuk, hogy itt a KISZ-hez tartozás már nem probléma. Valóban nem akad egyetlen dolgozat sem, amely akár csak közömbösséget fejezne ki a KISZ iránt. Egyértelműen lelkesen és várakozással tekintenek a KISZ szervezet felé.

Szembetűnő a társadalmi-politikai élet vonatkozásában is a bennük élő gyermeki *bizalom*. Nagy felelősség az ránk, politizáló felnőttekre nézve, hogy ki ne ábrándítsuk őket, ugyanakkor felvértezzük növendékeinket az élet ellentmondásai közti helytállásra.

Tanulóink józanul látják, hogy a mai fiataloknak, diákoknak a *KISZ-ben* van a helyük. Az osztály összetétele olyan, hogy valamennyien úttörők voltak, legtöbbjüket már az általános iskolában felvették a KISZ-be, tagságukat mozgalmi életük *természetes folytatásának* tekintik. Erre mutat rá az egyik dolgozat: „Ma már szinte természetesnek tűnik, hogy valaki KISZ tag.”

Tanulóink is ismerik azokat a véleményeket, amelyek meggyőződés nélkül is a KISZ-be való belépésre készítetnek: „Egyesek szerint az érvényesülés szempontjából fontos . . .”, „Sok helyen lenézik (!) a nem KISZ tagokat.” Ezek a megfontolások azonban távol esnek tanulóinktól, legtöbben *meggyőződéses hívei* a kommunista ifjúsági mozgalomnak. Sokan hangoztatják, hogy a KISZ tagság a *pártba vezető lépcsőfokot* jelent. Több tanulóink már otthonról is kommunista nevelést kapott, maguk is büszkén vallják; „Én kommunistának érzem magam, ezért is léptem be a KISZ-be.”

A tanulók egy része tudatában van annak, hogy a KISZ tagság *határozott eszmei irányulást* jelent. Azért fontos számára a KISZ, mert „meghatározott irányt ad a jövő generáció eszméinek”. Ez tölti be a tanulást, a munkát politikai színezettel: „Ézáltal tudom, hogy miért, milyen szellemben csinálom ezt.” Még többen ismerik fel és teszik magukévá a *KISZ mozgalmi jellegét*. Ennek pl. így adnak hangot: „A KISZ-en belül mozgalmos élet folyik, és aki ebben a mozgalomban becsülettel helytáll, szerintem az az igazi mai ifjú.” Azért fontos a KISZ tagság, hogy „részt vehessünk a mozgalomban (máj. 1.), társadalmi munkát végezzünk (hólapátolás télen, nyáron a mezőgazdaságban)”.

A legdőntőbb és legáltalánosabb érvük a KISZ mellett a *közösségbe tartozás* jelentőségének hangsúlyozása. Sok vita folyt a pedagógia elméletében akörül, hogy alkalmas-e a KISZ az iskolai közösség szervezetéül. Tanulóink számára ez egyértelmű: a KISZ és az iskolai közösség számukra egyet jelent. Ha a KISZ-re gondolnak, azonnal a közösségi problémák asszociálódnak bennük. Miért fontos a KISZ tagság? „Hogy egy közösségbe tartozzam!” „Nagyon jó az, hogy — a KISZ — bekapcsol társaim körébe, szoktat a közösségi életbe.” „Szeretnék osztályom KISZ szervezetének hasznos közösségi tagja lenni.”

A KISZ közösségbe tartozás érzése 3 vonatkozásban domborodik ki: a) „a közösségbe tartozni jó”, b) „a KISZ tagok *segítik egymást*”, c) „a KISZ szerepe a *hazaszeretet* erősítése”. Nézzünk néhány jellemző megnyilatkozást ezekre. „Szeretek jó kedvű lenni, s ezt a jó kedvet mással megosztani.” „A közös munka és a közös szórakozás mindekinek öröm. Van kivel megtárgyalni a problémákat, van kit segítséggül hívni.” „Elmeséljük egymásnak gondjainkat, örömeinket.” „A KISZ a haza védelmében bármire képes ifjúságot neveljen.” Ez utóbbi, talán szólamosnak tűnő igényt egészítse ki a következő kedvesen nyílt állásfoglalás: „Bevallom őszintén, hogy eddigi KISZ tag életemben nem végeztem elég

munkát. Viszont azt tudom, és érzem is, hogyha jönne egy változás a társadalomban, a szocializmusért tűzbe tenném a kezem.”

Az egyik kislány ezzel indokolja a KISZ fontosságát a maga részére: „mert a közös munka, szórakozás, sport és tanulás, minden érdekes számomra”. A KISZ szerepét általában ezen a négy területen állapítják meg, ilyen irányban lépnek fel igényekkel a KISZ élet iránt. Minthogy többségükben „jó kislányok” és még friss középiskolások, első helyre itt is a tanulást teszik, a KISZ-től a *tanulmányi munka segítését* várják. Azt bizonyítja ez, hogy a középiskola I. osztályában a KISZ munka előterébe kell állítani a kölcsönös és a felsősök részéről történő tanulmányi segítés kialakítását. Sokan igénylik a közös *társadalmi munkát* is. Vonzó számukra az építőtábor lehetősége mint a nagylányos erőpróba alkalma. Sokoldalúan mutatkozik a KISZ szervezetben belüli közös programok, a *közös szórakozás* iránti várakozás. Érdeklődéssel fordulnak az iskolai KISZ kiub felé. Amint az egyik kislány őszintén leírja: „egy 14 éves lány nem mehet esti szórakozóhelyekre, a KISZ rendezvényeken viszont részt vehet és itt szórakozhat a sok tanulás után.” Ez is jelzi, hogy mennyire fontos az iskolai KISZ szervezetekben a szabad időről szóló KISZ határozatnak megfelelően a széles körű kulturális élet, és az elsősök igényeit is kielégítő szórakozási alkalmak megteremtése.

Az iskolai KISZ szervezetbe szeretnének *beilleszkedni*, miközben még az *osztályalapszerv kialakításának* kezdő lépései foglalkoztatják őket. Az iskolai szervezet iránti naiv bizalom is szerepet játszik bizonyára az ilyen értékelésekben: „Úgy látom, hogy az iskola KISZ élete nagyon jó.” „Az iskolai KISZ szervezettől egyelőre csak segítséget várok, mert még elég gyámoltalanok vagyunk.” Az osztályon belül az *egybehangelődés*, a munkába való aktív, *egységes* bekapcsolódás követelése áll az előtérben. A tipikus várakozás a KISZ alapszervezet tevékenysége iránt, „hogy osztályunk szelleme egységesebb legyen az eddiginél (közös munkában, szórakozásban egyaránt)”. A szokott probléma: „Vannak olyan KISZ tagok, akik nem csinálnak semmit, ezeknek a hibáit ki kell hogy küszöböljük.”

A tanulók beállítottságáról, gondolkodásmódjáról, a kérdésre történő reagálásukról való helyes kép kialakítása érdekében tekintsünk át itt is néhány érdekesebb teljes dolgozatot.

„Az első kérdést kissé nehéznek tartom. Szerintem azt így leírni nem lehet, de még szóval se nagyon lehet kifejezni. Hogy valaki KISZ tag lehessen, ahhoz neki hensőleg kell érezni a KISZ tagság fontosságát. Mivel hazánk a szocializmust építi, ez azt jelenti, hogy az emberek közösségben végzik munkájukat és minden a nép kezében van. A felnőtt emberek a pártba tömörülnek, ott alkotnak közösséget. A kisebb gyerekek, de már elég felnőtt gondolkodásúak a KISZ soraiba lépnek. A KISZ a mi javainkat szolgálja. Segít a gyengébbeknek és szolgálja a fejlődés útját. Szerintem a közösségben élők sokkal boldogabbak. Ezzel viszont nem azt akartam mondani, hogy aki nem KISZ tag vagy nem párttag az nem tartozik a közösségbe. De közös erővel sokkal nagyobb tettekre képes az emberiség, mint egyedül.” . . .

„Nehéz így felelni, hogy „miért tartom fontosnak a KISZ tagságot”. Azt mondják mindenki „frázisokban” felel: mert egyedül érezném magam, nem vennének be a közösségbe, ujjal mutogatnának rám, ha nem lennék kisches. Azt csak belül lehet érezni, én se tudom nagyon megmagyarázni. Talán, mert jó érzés valahová tartozni (én nem szeretek tétlenül ülni), azért jó, mert csinálhatok olyasmit, ami kedvemrevaló. Én kommunistának érzem magam, ezért is léptem be a KISZ-be, hisz a KISZ a párt ifjúsági tömegszervezete. „Tanulj, hogy

taníthass!" — mondja a közmondás, valahogy így érzem én is, tanulok, hogy másokat meggyőzzek az igazamról. Szeretek nagyon vitatkozni (csak ha igazam van!), erre sok alkalmat nyújt a KISZ. S végül megint újra ugyanaz: mert jó együtt mással valami hasznosat csinálni. Érezni, hogy erősek vagyunk (ez nagyon könyvívű, felnőtt, ugye?)

A KISZklub tagja vagyok. Fűrt-estekre és néha táncos összejövetelekre járok. Ezt se tudom jól elmondani, mit várok az osztály és az iskola KISZ szervezetétől. Elsős vagyok, nem sokat tudok még a KISZ-ről. Eddig azt vettem észre — persze, nem én egyedül —, hogy nagyon komoly dolog. Várom azt, hogy sok érdekeset, tanulságosat és szórakoztatót csináljunk. Szeretek jó kedvű lenni, s ezt a jó kedvet mással megosztani. Járunk sokat kirándulni, beszélgesünk a közgazdasági pályákról, menjünk együtt moziba, színházba, és főleg tanuljunk rendszeresen, segítsünk egymásnak.

Az osztály legyen egységes. Nálunk már mindenki kizes, de sajnos széthúzó a munka kérdésében. Ha ezeket a feladatokat megoldjuk, hiszem, hogy jó KISZ alapszerv leszünk."

„Én elsősorban azért lettem KISZ tag, mert úgy éreztem, hogy az elveim, célkitűzéseim megegyeznek a KISZ elveivel. Másodszor pedig úgy éreztem, hogy kell valamilyen szervezet, amelynek én is tagja vagyok. Én a KISZ-től azt várom, hogy ha valamilyen problémám van, vagy ha segítségre van szükségem, akkor legyen valaki, aki elmagyarázza, amit nem értek, vagy a helyes útra térítsen, ha letérem arról. Tudom, hogy nemcsak én várok a KISZ-től segítséget, de nekem is kell cserébe nyújtani valamit. Én szeretek társadalmi munkára menni, dolgozni, de ugyanakkor igénylem a szórakozást is. Az iskola KISZ szervezetétől azt várom, hogy néha-néha szórakozások legyenek. Nagyon tetszik nekem a KISZ klub. Egyszer már voltam is ott. Azt azonban nem helyeslem, hogy a fiúk csak a III-os, IV-es lányokkal táncoltak. Osztályunk jó néhány tagja ott volt, de senki nem táncolt; petrezselymet árultunk. Azért valahogy meg kellene szervezni, hogy a fiúk néha velünk is táncoljanak. Helyesnek tartom azt is, hogy néha múzeumba menjünk, vagy üzemet látogassunk. Nem ártana, ha már most kezdenénk a pályánkkal ismerkedni. Jó lenne a közgazdasággal kapcsolatos helyeket látogatni. Azonkívül igen okos dolog lenne, hogy ha az iskola nyárra 3—4 hétre állást szerezne, ahol nemcsak pénzt kapnánk, hanem el is szórakozhatnánk. Ezzel ugyanakkor könnyítenénk a szülőkön is, akik bizony különösen ősszel, sokat költenek ránk. Nekem ezek az elképzeléseim vannak a KISZ-szel kapcsolatban."

A dolgozatok tanulmányozása azzal az örömmel töltött el bennünket, hogy már a döntő kezdeti szakaszban sikerült növendékeinkben az iskola közösségi szemléletét, a társadalmi aktivitás iránti érdeklődést létrehozni. Másrészt tanulóink gyerekes vonásai, tapasztalatlansága arra figyelmeztet, hogy önálló társadalmi életük kialakításához még sok tapintatos nevelői segítségre, útmutatásra van szükségük.

A komplex vizsgálat során behatóan megismertük I. d osztályunk fejlettségi szintjét, „életkori adottságait”. Előttünk állnak értékeik, életproblémáik. Az értékes vonásokra támaszkodva, a problémákat figyelembe véve igyekszünk majd nevelői felelősségünknek a 4 év során eleget tenni.

Йенё Баршонь и Шандорне Цако:

ОБ ОДНОМ КЛАССЕ...

Директор и классный руководитель одного из Будапештских экономических техникумов рассказывают о том, как удалось им познакомиться со студентами, пришедшими из различных школ, и уже в самом начале учебы в техникуме воспитать в них чувство коллектива, вызвать интерес к общественной активности. С целью знакомства и изучения учащихся авторы использовали коллективную экскурсию, анкетный вопрос, сбор наблюдений других преподавателей класса, анализ различных выступлений и высказываний учащихся. Используемые методы значительно облегчили педагогам осуществление воспитательных задач.

J. Bársony—Mrs. S. Czako :

HOW ARE WE SETTING OFF A CLASS?

The director and a form-master of an economic secondary school of Budapest are reporting, how they succeeded to get acquainted with the pupils admitted from various schools and to develop in them the common way of looking of the institute and the interest in social activity, while still being in the initial phase of their studies. In order to facilitate the familiarizing the pupils took part in common excursions; the method of filling in questionnaires, of collecting the experiences of teachers lecturing in the class as well as of analysing manifestations of various other characters was also used. The applied methods have made considerably easier the fulfilment of the tasks of the teachers.